

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЛІНГВІСТИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Кафедра української філології

Курсова робота

на тему:

**«ЛІТЕРАТУРА УКРАЇНСЬКОГО РОЗСТРІЛЯНОГО ВІДРОДЖЕННЯ
ТА НАВЧАННЯ ЇЇ УЧНІВ ЗЗСО
В УМОВАХ ЗМІШАНОГО/ДИСТАНЦІЙНОГО/ОФЛАЙН-ФОРМАТУ»**

студентки групи СЛукр03-20
філологічного факультету освітніх
технологій
спеціальності 014 Середня освіта,
Українська мова і література
освітньої програми Українська мова і
література,
англійська мова, зарубіжна література
Герасименко Любов Григорівни

Науковий керівник:
кандидат філологічних наук,
доцент Заскалета В. П.

Кількість балів _____
Національна шкала _____
Оцінка ЄКТС _____

Члени комісії:

_____	_____
(підпис)	(прізвище, ініціали)
_____	_____
(підпис)	(прізвище, ініціали)
_____	_____
(підпис)	(прізвище, ініціали)

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ЛІТЕРАТУРА УКРАЇНСЬКОГО РОЗСТРІЛЯНОГО ВІДРОДЖЕННЯ.....	5
1.1. Історія українського розстріляного відродження: ключові фігури та їхні твори.....	5
1.2. Педагогічна значущість літератури розстріляного відродження.....	7
РОЗДІЛ 2. ВИКЛАДАННЯ ЛІТЕРАТУРИ РОЗСТРІЛЯНОГО ВІДРОДЖЕННЯ В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОЇ ОСВІТИ.....	10
2.1. Особливості дистанційного/змішаного навчання.....	10
2.2. Проблеми та перспективи викладання літератури українського розстріляного відродження в умовах новітніх освітніх технологій....	13
2.3. Практичні приклади використання цифрових інструментів для вивчення і аналізу літературних творів.....	15
РЕЗЮМЕ.....	22
RESUME	23
ВИСНОВКИ.....	25
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	26

ВСТУП

Актуальність. Двадцять років двадцятого століття ознаменувались часом незрівнянного культурного розквіту та духовного піднесення. Це були роки створення високохудожніх філософських праць, літературних шедеврів, проривних досягнень у живописі, музиці та театральному мистецтві. Цей період з повним правом заслуговує на назву відродження. Однак, в історії він згодом отримав додаткову, похмуру ознаку – розстріляне.

Тисячі талановитих діячів мистецтв прагнули підняти національну культуру, не усвідомлюючи, що ціна за їхню благородність і талант може виявитися їхнім життям. Ці особи стали «жертвами сталінських репресій», відомі як трагічна когорта, чий імена зведені у невпинний, одноманітний список з лише двома можливими записами: «вбито» або «зник без вісті».

Актуальність вивчення літератури українського розстріляного відродження в умовах сучасних освітніх форматів, таких як змішане, дистанційне та офлайн навчання, визначається не тільки історичною значущістю цієї епохи, але й потребою адаптації традиційних підходів до літературної освіти до сучасних технологічних вимог. Ця тема заслуговує додаткового вивчення через свою здатність формувати критичне мислення та естетичні смаки учнів у контексті національної культури та історії.

Стан наукового вивчення теми показує, що багато аспектів літературного розстріляного відродження вже добре досліджені, проте інтеграція цих знань у новітні освітні формати залишається відносно маловивченою ділянкою. Особливо мало уваги приділено ефективним методам викладання цієї літератури в рамках дистанційного та змішаного навчання.

Мета курсової роботи полягає в аналізі можливостей та викликів, пов'язаних з викладанням літератури українського розстріляного відродження в різних освітніх форматах.

Для досягнення цієї мети передбачається вирішення наступних **завдань**: аналіз літературного періоду розстріляного відродження, оцінка педагогічної значущості його творів, дослідження особливостей та технологій дистанційного та змішаного навчання, а також визначення практичних методів використання цифрових інструментів для навчання літературі.

Об'єктом дослідження виступає процес викладання літератури, **предметом** – особливості викладання літератури українського розстріляного відродження в сучасних освітніх умовах.

Практичне значення роботи полягає у формулюванні методичних рекомендацій для вчителів, які викладають літературу розстріляного відродження, та розробці інноваційних підходів до навчання в умовах змішаної та дистанційної освіти.

Методологічна основа дослідження охоплює аналіз літературних джерел, порівняльний аналіз, інтерв'ю з викладачами, а також використання статистичних та аналітичних інструментів для оцінки ефективності різних викладацьких методик.

Структура роботи складається з вступу, двох основних розділів, що відображають ключові напрямки аналізу, висновків та списку використаних джерел. Кожен розділ детально розкриває свою тематику та взаємопов'язаність із загальною проблематикою курсової роботи.

РОЗДІЛ 1

ЛІТЕРАТУРА УКРАЇНСЬКОГО РОЗСТРІЛЯНОГО ВІДРОДЖЕННЯ

1.1. Історія українського розстріляного відродження: ключові фігури та їхні твори

Метафору «розстріляне відродження» започаткував діаспорний літературознавець Єжи Гедройць. Він уперше застосував цей вислів у листі до Юрія Лавріненка 13 серпня 1958 року, пропонуючи його як назву для антології української літератури 1917–1933 років, що була створена на замовлення Гедройця Лавріненком (Галета, 2012, с. 58).

Антологія під назвою «Розстріляне відродження» була випущена за ініціативи та коштом Єжи Гедройця у 1959 році в рамках Бібліотеки паризького журналу «Культура» і досі є одним із ключових джерел про історію української літератури того періоду (Бердиховська, 2008.) Вона представляє видатні зразки української поезії, прози та есеїстики 1920-30-х років. У ті роки (1921–1931) українська культура встигла не лише надолужити затримку, а й перевершити вплив інших культур на власній території, зокрема російської (станом на 1 жовтня 1925 року на території Української СРР було 5000 письменників) (Бажан, 2011, с. 642).

Ярина Цимбал, дослідниця української літератури 1920-х років, вважає, що назва «розстріляне відродження» добре підходить для антології, але є недоречною для опису всього покоління творчої інтелігенції. Вона вважає, що «Червоний ренесанс» був би більш влучною метафорою, оскільки це самоназва. Цей термін вперше з'явився 1925 року, коли незалежно один від одного було видано книжку Олександра Лейтеса «Ренесанс української літератури» та поему Володимира Гадзінського «Заклик червоного ренесансу». Того ж року вийшов журнал «Нео-Ліф», де у передмові, авторства Гадзінського, зазначалось: «Для нас минуле — тільки засіб пізнання сучасності та майбутнього, корисний досвід та важлива практика при великій будові Червоного Ренесансу» (Цимбал, 2016).

Представники нового покоління культурної еліти, які в більшості своїй походили з нижчих верств суспільства, часто не могли отримати освіту через війну, голод, необхідність заробляти на життя. Втім, ці люди, працюючи в екстремальних умовах, використовували кожну можливість для знайомства зі світовою культурою та виявляли неймовірну творчу активність, влітаючи в свої твори сучасні тенденції і створюючи актуальне мистецтво (Цимбал, 2016, с. 276)

Серед ключових літературних об'єднань цієї епохи були «Ланка» (згодом МАРС), «Плуг», неокласики з «Молодняка». Однією з найвпливовіших груп став «Гарт», який пізніше перетворився на ВАПЛІТЕ (Вільну Академію Пролетарської Літератури) (Антоненко-Давидович, 1986, с. 277). Саме під егідою ВАПЛІТЕ, з Миколою Хвильовим на чолі, розгорнулася знаменита літературна дискусія 1925-1928 років, в якій вони здобули перемогу. Ця перемога підтвердила існування та необхідність розвитку національної української літератури, орієнтованої на європейські цінності та культурні норми (Ганн, 1947, с. 77; Мусієнко, 1991).

Представники інтелігенції, які стали частиною «розстріляного відродження», умовно поділяються на кілька категорій залежно від їхньої долі під час і після сталінських репресій. Перша група включає безпосередніх жертв терору, таких як письменники Валер'ян Підмогильний, Валер'ян Поліщук, Марко Вороний, Микола Куліш, Микола Хвильовий, Михайло Семенко, Євген Плужник, Микола Зеров, Лесь Курбас та інші. Вони були знищені фізично: страчені, померли у концтаборах або покінчили життя самогубством (Історія української літератури, 1910-1930, нп, Дончика, Либідь, 1993, с. 21).

Друга група включає тих, кому вдалося уникнути найсуворіших покарань і вижити в ув'язненнях або концтаборах. Деякі втекли з неволі (Іван Багряний), інші, як Остап Вишня, стали вірними прихильниками сталінського режиму після звільнення (Кабанова, 2020, с. 340).

Третя група об'єднує культурних діячів, які уникли репресій, але чиї твори, віддалені від соцреалізму та партійних рамок, були засуджені та заборонені владою. Їхні твори були вилучені та знищені, багато з них померло ще до масових

репресій (Леонід Чернов, Олександр Богомазов, Гнат Михайличенко) (Особливості української культури 20ст, 2014).

Четверта група складається з митців, чия творчість відповідала нормам компартії або значно змінилася під тиском репресій. Ці особи часто ставали пропагандистами радянського мистецтва. Твори Максима Рильського, Павла Тичини, Володимира Сосюри та інших, створені під час та після сталінських репресій, часто критикують за низьку художню вартість та відсутність індивідуальності (Римаренко, 1966, с. 942, с. 372; Сокурєнко, 2019, с. 283-285).

Отже, трагічна доля покоління 20-30-х років демонструє нам всю силу українського духу, його творчий потенціал, необхідність свого шляху й незалежності від впливу інших культур.

1.2. Педагогічна значущість літератури розстріляного відродження

Період розстріляного відродження та творчість її представників вивчаються у 11 класі за програмами «Українська література для загальноосвітніх навчальних закладів 10–11 класи (рівень стандарту) та «Українська література для загальноосвітніх навчальних закладів 10–11 класи (профільний рівень) (модельна програма, українська література).

Зміст програм з української літератури покликаний формувати естетичне сприйняття серед старшокласників, які знаходяться в середовищі постінформаційної дійсності. Ця дійсність характеризується вченими як епоха швидких соціокультурних змін, які включають «кліпове» сприйняття подій та «агресивну візуальність» сучасного середовища. У таких умовах, коли старшокласники значну частину часу перебувають у віртуальному просторі, де присутнє співіснування елітарного і масового, а PR-технології можуть надавати значення подіям без істинної естетичної вартості, важливо навчити їх відрізнити якісне мистецтво від поверхового та кон'юнктурного (модельна програма, українська література),

Програми орієнтовані на виховання любові до читання серед учнів, сприяння читанню як соціокультурній практиці, яка є ключовою для якості

їхнього життя. У контексті ідеї «навчання впродовж життя», роль читання стає критичною, оскільки воно спонукає до формулювання життєво важливих питань і пошуку відповідей. Якість сприйняття, сформована через художні та психологічні знання з книг, критично впливає на формування свідомості старшокласників, які прагнуть до успіху та активного громадянського життя в Україні.

Метою вивчення української літератури в 10-11 класах є навчити старшокласників усвідомлено ставитися до читання, формувати власний естетичний шлях самоосвіти та розвивати художній смак. Отже, ключові завдання шкільної освіти з української літератури включають:

- формування гуманістичного світогляду у старшокласників, залучення їх до всезагальних і національних цінностей через художню літературу;
- виховання національно свідомих громадян України;
- естетичний розвиток учнів, підвищення їх культурного рівня та збагачення культурно-пізнавальних інтересів;
- сприяння всебічному розвитку і духовному збагаченню школярів, їх активному становленню і самореалізації в сучасному світі (модельна програма, українська література). В ході аналізу обох програм, було визначено ряд письменників доби розстріляного відродження, представлених для вивчення у 11 класі. У програмі рівня стандарт (2 години на тиждень) це М. Семенко («Місто», «Запрошення», «Бажання»), П. Тичина («Арфами, арфами...», «О панно Інно...», «Ви знаєте, як липа шелестить...», «Одчиняйте двері...», «Пам'яті тридцяти»), Є. Плужник («Вчись у природи творчого спокою...», «Ніч... а човен – як срібний птах!...»), М. Рильський («Солодкий світ!...», «У теплі дні збирання винограду»), М. Хвильовий («Я (романтика)» та «Кіт у чоботях» у профільному рівні), Ю. Яновський («Майстер корабля»), В. Підмогильний («Місто» у стандарті плюс «Невеличка драма» у профільному рівні), О. Вишня («Моя автобіографія», «Письменники», «Сом»), І. Багряний («Тигролови»). Під час вивчення драматургії здійснюється огляд діяльності Леся Курбаса та театру «Березіль», вивчається твір М. Куліша «Мина Мазайло».

У профільному рівні (4 години на тиждень) творчість згаданих письменників вивчається ґрунтовніше, крім того, додано до вивчення творчість В. Свіздинського («Холодна тиша. Місяцю надламаний...», «Прозорий січень небо розтворив»), а для глибшого аналізу творчості Миколи Куліша додана «Патетична соната».

Таким чином, можемо зробити висновок, що під час вивчення у школі літератури розстріляного відродження учні знайомляться із її представниками з різних груп.

- 1) Безпосередні жертви репресій. Перша група включає тих, хто безпосередньо постраждав від терору, це письменники Валер'ян Підмогильний, Микола Куліш, Микола Хвильовий, Михайль Семенко, Євген Плужник, які були фізично знищені: розстріляні, померли у концтаборах або вчинили самогубство на тлі загрози арешту.
- 2) Письменники, які дивом unikнули сталінської кари. Зокрема, Іван Баґряний зміг втекти з концтабору. Остап Вишня, відбувши свій термін, став прихильником сталінського режиму.
- 3) Вимушені пристосуванці та сталінські заручники. Сюди входять твори Максима Рильського та Павла Тичини. Створені в той час, вони часто характеризуються відсутністю глибини, унікальності форм та стилів і є типовими прикладами соцреалістичного мистецтва, що служить пропаганді. Сюди можна додати генія кінематографу Олександра Довженка, адже, визнаний світом, він перебував у глибокому страху за життя своє та своїх рідних перед сталінським режимом і в таких умовах творив, хоча в 11 класі вивчається його твори, написані пізніше («Зачарована Десна», «Мати»).

Отже, ключові цілі шкільної освіти з української літератури включають формування гуманістичного світогляду, виховання національно свідомих громадян, естетичний розвиток учнів, сприяння їх всебічному розвитку і активній самореалізації в сучасному суспільстві. Ці завдання реалізуються шляхом вивчення та аналізу творчості письменників розстріляного відродження.

РОЗДІЛ 2

ВИКЛАДАННЯ ЛІТЕРАТУРИ РОЗСТРІЛЯНОГО ВІДРОДЖЕННЯ В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОЇ ОСВІТИ

2.1. Особливості дистанційного/змішаного навчання

Положенням про дистанційне навчання, затвердженим наказ Міністерства освіти і науки України від 25.04.2013 № 466, визначено: «Під дистанційним навчанням розуміється індивідуалізований процес набуття знань, умінь, навичок і способів пізнавальної діяльності людини, який відбувається в основному за опосередкованої взаємодії віддалених один від одного учасників навчального процесу у спеціалізованому середовищі, яке функціонує на базі сучасних психолого-педагогічних та інформаційно-комунікаційних технологій» (<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0703-13#Text>)

Метою дистанційного навчання є «надання освітніх послуг шляхом застосування у навчанні сучасних інформаційно-комунікаційних технологій за певними освітніми або освітньо-кваліфікаційними рівнями відповідно до державних стандартів освіти; за програмами підготовки громадян до вступу у навчальні заклади, підготовки іноземців та підвищення кваліфікації працівників». (<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0703-13#Text>)

Завданням дистанційного навчання є «забезпечення громадянам можливості реалізації конституційного права на здобуття освіти та професійної кваліфікації, підвищення кваліфікації незалежно від статі, раси, національності, соціального і майнового стану, роду та характеру занять, світоглядних переконань, належності до партій, ставлення до релігії, віросповідання, стану здоров'я, місця проживання відповідно до їх здібностей». (<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0703-13#Text>).

Змішане навчання включає поєднання традиційних класних занять під керівництвом учителя з самостійною роботою учнів за допомогою електронних ресурсів. Існують різні підходи до змішування форм навчання: інтеграція прямої взаємодії та дистанційного навчання; комбінування різних форматів у межах

одного класу; поєднання самотійної роботи та навчання в класі; змішування основних навчальних матеріалів з додатковими електронними ресурсами (Назаренко, 2020, с. 163-181).

Україні особливо популярна практика інтеграції очної форми з дистанційним навчанням. Основні моделі змішаного навчання:

1) Ротаційна. Ця модель передбачає регулярне чергування між онлайн та офлайн формами роботи, включаючи підхід "Перевернутий клас", де студенти заздалегідь ознайомлюються з матеріалом онлайн, а класні заняття використовуються для обговорення та глибшого аналізу.

2) Гнучка. Учні використовують індивідуально налаштований графік, здебільшого працюючи онлайн, тоді як учитель виступає як координатор і консультант, надаючи допомогу як особисто, так і через Інтернет.

3) Особистісно орієнтована. Забезпечує навчання за індивідуальними освітніми траєкторіями, поєднуючи очну роботу з використанням зовнішніх онлайн ресурсів для поглибленого вивчення предметів.

4) Модель збагаченого віртуального середовища. Орієнтована на дистанційне навчання з можливістю проведення окремих очних уроків для підсумкових обговорень або презентацій (<https://nus.org.ua/articles/zmishane-navchannya-yak-organizuvaty-yakisnyj-osvitnij-protses-v-umovah-vijny/>).

Визначаючи форму змішаного навчання, школи слідують очній формі з використанням елементів дистанційного навчання, оскільки змішана форма освіти як така не передбачена українським законодавством.

Дистанційне навчання може відбуватись у синхронному, асинхронному чи гібридному режимах. Асинхронний режим – взаємодія між суб'єктами дистанційного навчання, під час якої учасники взаємодіють між собою із затримкою у часі, застосовуючи при цьому електронну пошту, форум, соціальні мережі тощо. Тоді як синхронний режим – взаємодія між суб'єктами дистанційного навчання, під час якої всі учасники одночасно перебувають у веб-середовищі дистанційного навчання (чат, аудіо-, відеоконференції, соціальні мережі тощо) (<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0703-13#Text>)

Розглянемо методи та технології дистанційного навчання.

- 1) Синхронне навчання – вебінари та відеоконференції (Zoom, Microsoft Teams, Google Meet).
- 2) Асинхронне навчання – електронні навчальні платформи (Moodle, Blackboard, або Canvas, Google Classroom, Нові знання тощо), попередньо записані відеоуроки, електронні книги та онлайн-бібліотеки.
- 3) Традиційні методи – робота з підручником/джерелом інформації, виконання вправ та завдань, розповідь вчителя, діалог, творчі завдання.
- 4) Інтерактивні методи – електронні тести та квізи, інтерактивні симуляції та ігри, онлайн-вправи, методи «ПРЕС», Ромашка Блума, кубування, мікрофон, кола Вена, фішбоун тощо.
- 5) Проектна робота та спільні завдання – колаборативні інструменти (Google Docs, Trello або Asana, Padlet), складання ментальних карт, таблиць, схем, дослідницькі завдання та проблемне навчання.
- 6) Використання медіа наочності на дистанційних уроках – You Tube, медіа-презентації, онлайн-експерименти, екскурсії тощо (Кабанова, 2020).

Поряд із беззаперечними перевагами дистанційного навчання існують значні його недоліки. Держслужба якості освіти у 2023 році провела опитування 273 564 учасників освітнього процесу і виявили ряд проблем, серед яких брак досвіду щодо використання спеціальних навчальних програм та електронних платформ, організації дистанційного навчання; обмежений доступ учнів до інтернету; відсутність цифрових пристроїв і недостатня цифрова інфраструктура в закладі освіти; низька мотивація учнів; ненадійне/повільне підключення до мережі інтернет у школі; обмежена/відсутня технічна підтримка (<https://nus.org.ua/news/dsyao-prezentovala-doslidzhennya-yakosti-osvity-u-2022-2023-rotsi-krim-ochikuvanyh-negatyvnyh-ye-j-pozytyvni-tendentsiyi/>). Після повномасштабного вторгнення росії в Україну у лютому 2022 року до цього списку долались інші проблеми:

- учні з непідконтрольних територій, навчаючись у двох загальноосвітніх навчальних закладах одночасно, майже не працюють з теоретичними матеріалами дистанційного навчання;
- ускладнена ідентифікація віддалених учнів;
- недостатній рівень безпосереднього контакту між учнем і педагогом-куратором;
- потреба в стандартизації й уніфікації вимог до навчальних матеріалів, необхідних для реалізації на високому рівні мети й завдань дистанційного навчання (<https://nus.org.ua/news/dsyao-prezentovala-doslidzhennya-yakosti-osvity-u-2022-2023-rotsi-krim-ochikuvanyh-negatyvnyh-ye-j-pozytyvni-tendentsiyi/>).

Отже, дистанційне навчання в Україні, згідно з нормами Міністерства освіти і науки, визначається як процес навчання, що здійснюється за допомогою інформаційно-комунікаційних технологій, щоб забезпечити доступність освіти для всіх громадян відповідно до їхніх здібностей і місця проживання. Змішане навчання, яке інтегрує традиційні та онлайн методики, дозволяє забезпечити більшу гнучкість у навчальному процесі. Проте, дистанційне навчання має певні виклики, такі як обмежений доступ до інтернету, відсутність необхідних технічних засобів та низька мотивація учнів, які потребують додаткових зусиль та ресурсів для їх подолання.

2.2. Проблеми та перспективи викладання літератури українського розстріляного відродження в умовах новітніх освітніх технологій

Викладання літератури українського розстріляного в дистанційному форматі викликає низку специфічних проблем і викликів, які представлено в Таблиці 1.

**Проблеми дистанційного навчання української літератури
розстріляного відродження**

Проблема	Пояснення
Зниження емоційного впливу	Традиційне викладання літератури часто включає емоційні читання та обговорення, які можуть втратити свою силу в онлайн середовищі через відсутність безпосередньої взаємодії.
Труднощі в оцінюванні сприйняття та аналізу текст	Учителі можуть мати обмежені можливості оцінити, наскільки глибоко учні аналізують та розуміють літературні тексти, оскільки вони не можуть спостерігати за невербальними сигналами і реакціями студентів.
Технічні обмеження та недоступність ресурсів	Не всі учні мають рівний доступ до необхідних технологічних ресурсів, таких як надійне інтернет-з'єднання та комп'ютери, що може перешкоджати їхній залученості та участі в навчанні.
Відсутність мотивації та самодисципліни учнів	Дистанційне навчання вимагає високого рівня самомотивації і самодисципліни від учнів, що може бути складно досягти без прямої підтримки вчителя.
Обмежена взаємодія з однокласниками	Обговорення літератури значною мірою залежить від діалогу та обміну ідеями, які можуть бути ускладнені в онлайн форматах, де взаємодія може бути менш природньою та безпосередньою.
Важкість в адаптації матеріалів	Вчителям може бути складно адаптувати традиційні літературні матеріали до форматів, які оптимально підходять для онлайн навчання, особливо коли мова йде про забезпечення взаємодії та зацікавленості.
Проблеми з читанням великих обсягів тексту онлайн	Читання довгих літературних творів на екрані може бути втомливим для зору та менш ефективним з точки зору розуміння та запам'ятовування інформації.

Ці проблеми потребують творчого підходу та інновацій у методах викладання, щоб забезпечити ефективність дистанційного навчання літератури та заохотити активне залучення учнів. Проте поряд із викликами дистанційне викладання української літератури розстріляного відродження має кілька перспективних напрямків, які можуть значно підвищити якість освіти та залучення студентів до вивчення цього періоду (Українська література 20ст, 2018, с. 128).

Використання мультимедійних ресурсів, таких як відеолекції, віртуальні екскурсії до літературних музеїв, інтерв'ю з експертами, може допомогти візуалізувати контекст та атмосферу епохи. Це сприяє кращому розумінню та переживанню творчості письменників того часу.

Дистанційне навчання дозволяє студентам з різних регіонів і навіть країн досліджувати українську літературу розстріляного відродження без географічних обмежень. Вони можуть вчитися у власному темпі, що є особливо важливим для розуміння складної та емоційно насиченої тематики цього періоду.

Завдяки інструментам дистанційного навчання вчителі можуть підходити до кожного учня індивідуально, враховуючи його знання, інтереси та темп навчання. Це дозволяє адаптувати навчальні матеріали та завдання до особливостей кожного учня.

Платформи для дистанційного навчання часто включають функції для співпраці, такі як форуми, чати та відеоконференції. Вони дозволяють учням активно обговорювати твори, ділитися інтерпретаціями та критично мислити, що є ключовим для глибокого розуміння літературних творів.

Дистанційне навчання інтегрує міждисциплінарні підходи, залучаючи історію, культурологію, мистецтво для повного розкриття теми Розстріляного Відродження. Це допоможе студентам бачити більш широку картину та зрозуміти значення літературного руху в історії України.

Дистанційне навчання дає змогу вчителям використовувати різноманітні цифрові інструменти для забезпечення мотивації та залученості до навчального процесу через інтерактивні завдання та гейміфікацію (Глушич, 2021, с. 36).

Таким чином, дистанційне викладання української літератури розстріляного відродження відкриває широкі можливості для інновацій, індивідуалізації навчання та глибшого розуміння літературної спадщини України.

2.3. Практичні приклади використання цифрових інструментів для вивчення і аналізу літературних творів

Курс «Української літератури» одинадцятикласники починають із циклу уроків про митців періоду «Розстріляного відродження». Розглянемо практичні приклади використання цифрових інструментів для вивчення та аналізу літературних творів в розрізі уроку на етапах мотивації навчальної діяльності

учнів, актуалізації опорних знань, практичного застосування та засвоєння матеріалу, аналізу літературних текстів, домашнього завдання.

На мотиваційному етапі крім традиційних методів варто залучити інтерактивні: мікрофон, асоціативний кущ, кроссенси, кросворди, онлайн-пазли, використання QR-кодів чи онлайн-вправ. Наприклад, під час першого уроку вивчення розстріляного відродження можна запитати в учнів про асоціації, які викликає у них це поняття, використавши вправу «Асоціативний кущ». Її доцільно виконати за допомогою цифрових інструментів спільної роботи (наприклад, Google Doc, Google Jamboard або ж у формі індивідуальної роботи, коли на онлайн-дошці виділено учням окремі сторінки). Також можна використати чат конференції або сервіс Mentimeter, де кожен учень може записати власні уявлення.

На наступний урок можна запропонувати вправу на learningapps.org у вигляді тестів (<https://learningapps.org/6896324>, автор Піранья) чи на Word Wall (наприклад, <https://wordwall.net/resource/4667257> автор Pylatl362). Як варіант варто запропонувати учням обрати свій символ до поняття «розстріляне відродження», а також створити колаж-асоціацію. Для цього учням знадобляться можливості онлайн-дошок, наприклад, Classroomscreen чи Miro. Ці інструменти дають можливість написати текст та вставити ілюстрації, намалювати щось на них, додати стікери тощо, також є можливість спільної роботи.

На етапі актуалізації знань учнів варто використати знання, здобуті під час вивчення інших предметів. На уроках історії України, мистецтва та зарубіжної літератури включаються теми, які вступають у резонанс із вступним модулем української літератури для 11 класу. Таким чином, учні вже мають базові знання про епоху, соціально-історичні контексти та ключові модерністські стилі та жанри. Під час актуалізації знань учитель може спиратися на ці знання. Основні аспекти, які важливо підкреслити:

- Особливості періоду 1920-1930-х років в історії України, включаючи пост-революційний період, економічні складнощі та політичні конфлікти.
- Розгляд модерністських напрямів у мистецтві, особливо у живописі.

- Паралелі з зарубіжною літературою того ж періоду.

Актуалізація знань може включати групову роботу. Клас поділяється на три групи, кожна з яких досліджує один із зазначених аспектів. Важливо зосередити увагу на взаємозв'язку цих напрямів. Результатом може стати створення ментальної мапи в режимі реального часу. Надійними цифровими інструментами створення ментальних карт є mindmeister.com та canva.com.

Під час вивчення творчості Миколи Куліша на початку уроку за допомогою вправи «Колесо фортуни» можна рандомно опитати учнів (Вправа «М. Куліш, «Мина Мазайло» (опитування-вікторина)», авт. Mytiaiko <https://wordwall.net/uk/resource/9427886>). Вправа «Повітряна кулька» допомагає актуалізувати знання про головних героїв твору «Мина Мазайло» М. Куліша (Вправа «Микола Куліш «Мина Мазайло», авт. Мерецькав <https://wordwall.net/resource/38108236>). Такий підхід допоможе учням аргументовано висловлювати власні думки щодо соціально-історичних умов розвитку української літератури ХХ століття та розуміти значення української культури у світовому масштабі.

Актуалізація знань також може відбуватись за допомогою тестового опитування. В цьому допоможуть сервіси [classtime](http://classtime.com) та quizlet.com, також багато тестів є на порталах На Урок та Всеосвіта. Наприклад, тести автора OlhaAnosova (<http://surl.li/spvue>) чи В. Басик (<https://naurok.com.ua/test/rozstrilyane-vidrozhennya-800441.html>).

На етапі засвоєння нового матеріалу варто чітко розуміти обов'язкові результати навчання. Програма вимагає, щоб учні оволоділи розумінням історичних та соціальних умов, які сприяли розвитку літератури у ХХ столітті, вивченням основних напрямків та стилістичної різноманітності мистецтва 1920-х років, знанням провідних літературних організацій та угруповань 1920-х років (Модельна програма «Українська література»).

Рекомендується звернутися до альтернативних джерел інформації: YouTube, мистецькі блоги, публіцистичні статті тощо. Для активізації взаємодії учнів слід організувати учнів у пари чи трійки, доручити кожній міні-групі створити

маніфест обраної літературної організації та представити його, зобов'язати кожна міні-групу сформулювати по одному питанню іншій групі стосовно їх маніфесту. Маніфести можна робити за допомогою гугл-презентацій, гугл документів, канви тощо.

Тривалість дистанційного уроку обмежена, тому на етапі засвоєння матеріалу для оптимізації часу варто звернутися до презентацій та освітніх відеороликів, онлайн-екскурсій музеями чи картою України (Google Map). Поширеними є інструменти створення мультимедійних презентацій Microsoft PowerPoint, Prezi, Google Slides, Canva. Важливо, що такі презентації можна доповнювати вбудованими аудіо чи відеофайлами, вони яскраві та інтерактивні, для уроку будь-якого формату незамінні. Багато безкоштовних освітніх відеороликів пропонують канали на You Tube: Підготовка до ЗНО, Корисні відео для навчання, Всеукраїнська школа онлайн, Книга-мандрівка Україною тощо.

На цьому етапі доцільно запропонувати учням виконати дослідницьке чи пошукове завдання у парах чи групах. На щастя, сучасні цифрові інструменти дозволяють ділити учнів на кілька кімнат під час конференції Zoom, які працюють незалежно одна від одної.

Програма також передбачає, що учень має засвоїти і вміти обговорювати тему масових репресій проти письменників у 1930-х роках, аналізувати причини владного втручання у літературний процес, а також роз'яснювати концепцію розстріляного відродження (Модельна програма «Українська література»).

Для глибшого засвоєння матеріалу в умовах дистанційного та змішаного навчання доцільною буде технологія «перевернутий клас», коли більшу частину теоретичного матеріалу у формі аудіо чи відео учні засвоюють вдома самостійно, а на уроці відбувається обговорення та аналіз подій та творів.

Для ефективнішого освоєння матеріалу учням слід надати певні маяки для зосередження уваги під час перегляду або прослуховування. Учні можуть тезово фіксувати матеріал у своїх зошитах. Обговорення матеріалу краще розпочинати з таких питань:

1. Чому 20-30 роки ХХ століття отримали назву «розстріляне відродження»?

2. Яка назва більш адекватна для цього періоду: «розстріляне відродження» чи «червоний ренесанс»?
3. Чи всі письменники та митці цих років стали жертвами репресій?
4. Чи знаходили митці способи для компромісів з радянською владою?
5. Чи доречне використання виразу «Феномен Тичини – феномен доби» для опису цього періоду? Обґрунтуйте відповідь.
6. З чого розпочалася літературна дискусія та який вплив вона мала на розвиток української літератури?
7. Які причини спричинили початок сталінських репресій?

Рекомендовані матеріали для самостійного вивчення:

- Короткометражний фільм «Слово» (2018)
- Серія документальних фільмів «Червоний ренесанс».
- Подкаст Громадського радіо про розстріляне відродження.
- «Це був час, коли в нас була література світового рівня». Розмова з Яриною Цимбал про «Наші 20-ті».
- «Фактчекінг: п'ять легенд про наші 20-ті».
- «Розстріляне відродження», або Єжи Гедройць як рятівник репресованої української літератури».

Додатково можна провести віртуальні екскурсії до музеїв, присвячених митцям періоду розстріляного відродження, або дослідити місця пам'яті цих письменників через Google maps. Можна створити власну художню галерею з портретами письменників та художників, використовуючи штучний інтелект, представити у формі творчого звіту, презентації, відеоролика, тік-ток відео тощо.

Під час аналізу літературних творів можна провести групову роботу чи роботу в парах за допомогою онлайн-дошок чи спільної роботи в гугл презентаціях чи канві. Варіанти завдання – заповнити паспорт твору, створити ментальну карту, заповнити таблицю з вільними елементами тощо.

Варто звернути увагу учнів на сучасні зв'язки розстріляного відродження та сьогоденням, наприклад, через масову культуру. Яскравий приклад – сучасні інтерпретації традиційних вишиванок. Український бренд ETNODIM створив

вишиванку «Слово», яка включає елементи із символічним значенням. Можна дати учням пошукове завдання, щоб дослідити вишиті елементи та обговорити, як одяг може слугувати носієм глибшого сенсу.

Варто нагадати учням про історичний будинок «Слово» в Харкові, побудований у 1920-х роках Михайлом Дашкевичем у формі літери «С», який став домом для багатьох літераторів. Весною 2022 року цей будинок постраждав від російського обстрілу, що символізує переплетення епох. В інтернеті у вільному доступі є доречні відео обстріляного будинку. Далі варто повернутись до вишиванки, пояснивши значення її символів. Наприклад, хвильки – символ письменника Миколи Хвильового, прямі лінії у вигляді смужок берези – Лесь Курбас і актори його театру «Березіль», вишні – відомий гуморист Остап Вишня, пташки/ворони – символізують радянські автомобілі «Волга» та «Чайка», які використовувались для слідкування та викрадення письменників і художників.

Для закріплення матеріалу варто застосувати творчий проєкт: створити власний дизайн вишиванки, шопера або футболки, використовуючи символи та фрази, пов'язані з митцями розстріляного відродження. Для створення дизайну можна використати Adobe Photoshop чи Adobe Illustrator, з якими учні знайомі з уроків інформатики.

При плануванні домашнього завдання важливо враховувати різноманітність учнівських потреб та диференційований підхід. Кожен учень повинен мати вибір та розвиватися у власному освітньому напрямку. Наприклад, учням пропонується завдання зі створення постера на тему «Розстріляне відродження», використовуючи Canva. Завдання включає як змістовний, так і технічний компоненти. При створенні постера учні мають можливість вибору художньої концепції, наприклад, використання червоних і чорних кольорів або шрифтів у стилі старих друкарських машин.

Ще один варіант домашнього завдання – творчий. Запропонувати учням на вибір дві теми для написання посту в соцмережі:

1. «Митець проти влади: чи була можливість для творчої свободи митців у 20-30-х роках ХХ століття?»

2. «Будинок «Слово» як матеріальний зв'язок з епохою розстріляного відродження. Чи згодні ви, що культурна спадщина цього періоду яскраво відбивається в сучасній масовій культурі?»

Додатково варто залишити третю тему відкритою: учні можуть самостійно обрати свою тему для есе чи допису, або створити творчий проєкт (етюд, колаж тощо). Варто нагадати учням про символи, які вони обрали на початку вивчення теми або уроку, щоб спонукати до розвитку образного та критичного мислення.

Для систематизації матеріалів та полегшення роботи з інформацією варто використовувати дошку Padlet. Вона не тільки буде корисною для всіх форматів навчання, але й гарно структурує матеріали для домашнього опрацювання. Наприклад дошка «М. Хвильовий», авторки Надії Семенової (<https://padlet.com/vladlen2739/padlet-id2ony9qb1vbb1zn>) чи «Микола Куліш. Життя і творчість» авторки Ірини Мельник (<https://padlet.com/melnikirina952/padlet-c45jkr4rzdr9>). Звісно, на домашнє завдання можна також пропонувати учням різноманітні онлайн-вправи із майданчиків Learning Aps, Word Wall, Kahoot тощо:

- Онлайн-пазли

(«Мина Мазайло» <https://www.jigsawplanet.com/?rc=play&pid=0c4d8d5bed61>,
 Новела "Я (Романтика)"
<https://www.jigsawplanet.com/?rc=play&pid=20b79ca91492> Хвильовий
<https://www.jigsawplanet.com/?rc=play&pid=32d076254808>, автор semenovanadin);

- Інтерактивні онлайн-вправи

(Остап Вишня «Сом» <https://learningapps.org/view2867957> , "Моя автобіографія"
 Остап Вишня <https://learningapps.org/2860206> авторки Лариси Яценко, Павло
 Тичина. Вікторина <https://learningapps.org/23530615> , авт. ПИРАНЬЯ тощо.)

- Презентації

(І. Багрянний «Тигролови» https://prezi.com/chl_59ggpxuv/presentation/ авт.
 Pazenko Anastasia, М. Хвильовий «Я (Романтика)»
<https://prezi.com/urqijqkh5ok3/quot-quot/> авт.Лілія Обараз, Володимир

Свідзинський <https://prezi.com/ch5z-bnovzmt/presentation/> авт. Anzhelika Shcherbyna тощо.)

- Відео

(Валер'ян Підмогильний. Українська література в іменах, WiseCow <https://www.youtube.com/watch?v=AJhWQ0uPGy0>, Михайль Семенко. Скандальний король епатажу // Історія без міфів <https://www.youtube.com/watch?v=QNCKPIAIU3Y>, Євген Плужник. Українська література в іменах. WiseCow <https://www.youtube.com/watch?v=1v3lYKBLtuk> , Розстріляне відродження. Антін Мухарський https://www.youtube.com/watch?v=KyMNE_d4xjc тощо).

Отже, цифрові технології дозволяють розширити традиційні методики навчання за допомогою інтерактивних вправ, спільної роботи у режимі онлайн, відео та інших мультимедійних засобів. Це стимулює активність та мотивацію учнів, забезпечує глибше розуміння літературних творів і тематичних блоків, а також сприяє розвитку критичного мислення і аналітичних здібностей. Ключовим є гнучке використання цих інструментів для досягнення освітніх цілей і врахування індивідуальних потреб учнів.

РЕЗЮМЕ

Вивчення української літератури періоду розстріляного відродження у сучасних освітніх форматах є важливим для розвитку критичного мислення та естетичних смаків студентів, сприяючи кращому розумінню національної культури і історії. Сучасні технології, зокрема дистанційні та змішані методи навчання, роблять цей процес більш доступним та гнучким, дозволяючи студентам з різних регіонів вивчати матеріал без обмежень. Однак, дистанційна форма навчання також стикається з викликами, такими як технічні проблеми та недостатність ресурсів, що потребує додаткових зусиль для успішного впровадження. Використання інтерактивних та мультимедійних засобів може значно підвищити ефективність навчання та зацікавленість студентів, особливо у відтворенні історичного контексту та аналізі художніх творів.

RESUME

The study of Ukrainian literature of the period of the executed revival in modern educational formats is important for the development of critical thinking and aesthetic tastes of students, contributing to a better understanding of national culture and history. Modern technologies, including distance and blended learning methods, make this process more accessible and flexible, allowing students from different regions to study the material without restrictions. However, distance learning also faces challenges such as technical problems and insufficient resources, which require additional efforts for successful implementation. The use of interactive and multimedia tools can significantly increase the effectiveness of learning and the interest of students, especially in the reproduction of historical context and the analysis of artistic works.

ВИСНОВКИ

Вивчення літератури українського розстріляного відродження в сучасних освітніх форматах має важливе значення для формування критичного мислення та естетичних смаків студентів. Це допомагає учням краще розуміти національну культуру і історію.

Сучасні технології, зокрема дистанційні та змішані форми навчання, відіграють ключову роль у доступності та гнучкості вивчення літератури, дозволяючи студентам з різних регіонів вивчати цей предмет без географічних обмежень.

Незважаючи на переваги, дистанційне навчання також стикається з викликами, такими як технічні обмеження, недостатність ресурсів, зниження мотивації учнів, що вимагає додаткових зусиль для підтримки і адаптації навчального процесу.

Використання інтерактивних та мультимедійних ресурсів може значно підвищити ефективність навчання та залучення студентів. Особливо цінним є використання цифрових інструментів для ілюстрації історичного контексту та допомоги у вивченні художніх творів.

Отже, цифрові технології дозволяють розширити традиційні методики навчання за допомогою інтерактивних вправ, спільної роботи у режимі онлайн, відео та інших мультимедійних засобів. Це стимулює активність та мотивацію учнів, забезпечує глибше розуміння літературних творів і тематичних блоків, а також сприяє розвитку критичного мислення і аналітичних здібностей. Ключовим є гнучке використання цих інструментів для досягнення освітніх цілей і врахування індивідуальних потреб учнів.

Рекомендується розвивати та інтегрувати нові інтерактивні методики та інструменти, що забезпечать більш глибоке залучення та краще розуміння літератури розстріляного відродження. Важливо також зосередитись на індивідуальному підході до кожного учня з урахуванням його потреб і здібностей.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- Антоненко-Давидович, Б. (1999). Про самого себе. Твори: в 2 т. Т.2. Наукова думка.
- Бажан, О. (2011). «Розстріляне відродження». У *Політична енциклопедія* (Ю. Левенець, Ю. Шаповал та ін.). (с. 642). Парламентське видавництво.
- Бердиховська, Б. (2008). Єжи Гедройць — українська еміграція. Листування 1952—1982 років. Критика.
- Ганн, О. Трагедія Миколи Хвильового. 1947.
- Глушич, В. (2021) Методичні рекомендації до вивчення курсу «Шкільний курс української літератури та методика викладання».
- Галета, О. (2012). «Розстріляне відродження»: від історії метафори до метафори історії. *Слово і час*, 8, 58–65.
- Жигун, С. (2010). Міфологізація постатей письменників розстріляного відродження. *Studia Methodologica : альманах*. ТНПУ, 30. 67-70.
- Змішане навчання: як організувати якісний освітній процес в умовах війни 3.10.2022.
<https://nus.org.ua/articles/zmishane-navchannya-yak-organizuvaty-yakisnyj-osvitnij-protses-v-umovah-vijny/> (Дата звернення: 15.04.2024)
- Ільніцька, Т. (2006). Розстріляне відродження – один із вимірів української національної трагедії.
- Енциклопедія історії України. Т 9. (2012). Інститут історії України Національної академії наук України. Наукова думка.
- Дончик, В. Г. (Ред.). (1993). Історія української літератури ХХ століття: у 2 кн.: 1910—1930-ті роки: Навч. посібник. Кн. 1. Либідь.
- Кабанова, О. (2020). Формування предметної компетентності на уроках української літератури в умовах інноваційного освітнього простору. ГНПУ ім. О. Довженка.
- Лавріненко, Ю. (2001) Розстріляне відродження: Антологія 1917—1933. Просвіта.

- Модельна програма «Українська література» 10-11 класи (рівень стандарт)
- Модельна програма «Українська література» 10-11 класи (профільний рівень)
- Мусієнко, О. Г. (1991). З порогу смерті: Письменники України – жертви сталінських репресій.
- Назаренко, Л. (2020) «Змішане навчання» як крок до комфортної освіти, його сутність і переваги. *Educological discourse*, 4(31), 163-181.
- Особливості української культури ХХ ст. (2014). Миколаївський національний університет.
- Про затвердження Положення про дистанційне навчання. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0703-13#Text> (Дата звернення: 15.04.2024)
- Римаренко, Ю. І. (Упорядн.). (1996). Розстріляне відродження. У *Мала енциклопедія етносторонності* (с. 372). Генеза.
- Сокурєнко, К. (2019). Розстріляне відродження. *Молодий науковець ХХІ століття*, 283–285.
- Токмань, Г. Л. (2002) Методика викладання української літератури в старшій школі на екзистенціально-діалогічних засадах. Автореферат. Київ.
- Українська література ХХ століття. (2018). Вид-во НУА.
- Цимбал, Я. Психологічний роман передував масовим жанрам. *ЛітАкцент*. 3.03.2016
<http://surl.li/spxko> (Дата звернення: 16.04.2024)
- 200 листів Б. Антоненка-Давидовича. (1986). Ластівка.
- ДСЯО презентувала дослідження якості освіти у 2022-2023 році: крім очікуваних негативних, є й позитивні тенденції.
<https://nus.org.ua/news/dsyao-prezentovala-doslidzhennya-yakosti-osvity-u-2022-2023-rotsi-krim-ochikuvanyh-negatyvnyh-ye-j-pozytyvni-tendentsiyi/>
(Дата звернення: 16.04.2024)